

Preek over Genesis 18:20-33 (en Mattheus 25:31-46)

Gehouden op de 10^e zondag v/d herfst, 19 november 2017, in de Maranathakerk te Den Haag

Gemeente van Christus,

Abraham de sjacheraar. Samen met God op de veemarkt van leven en dood. De inzet: Sodom en Gomorra, twee steden en hun inwoners, die het verknoeid hebben. Steden waarvan de namen tot op de dag van vandaag de geur van slechtheid en ondergang met zich meedragen.

Abraham, die tochtgenoot, wiens verhalen fundament zijn voor het Oude en het Nieuwe Testament én de Koran. Abraham, vader der gelovigen voor Joden, Christenen en Moslims.

Abraham onderhandelt hier met God als een marktkoopman. En God doet mee. Onderhandelingen met een hoge inzet, honderden, misschien wel duizenden levens. Maar dat is eigenlijk alleen maar het voorbeeld, want hier staat nog veel meer op het spel. In dit verhaal gaat het eigenlijk om het karakter van God. Is Hij ten eerste en uitsluitend de rechtvaardige, almachtige rechter uit onze psalm vanochtend? God die alles ziet en weet en ons mensen beoordeeld puur op onze daden? Schapen links, bokken rechts, zwart – wit, hemel – hel? Of kent Hij nuances, overheersen bij God genade, vergeving en liefde?

Hier mogen wij dus toekijken hoe Abraham uiterst beleefd met God onderhandelt. Het is wonderlijk dat deze onderhandeling tot stand komt! Want het leed is al geschied. Met hun misdaden hebben de inwoners van Sodom en Gomorra hun lot al besloten, toch? Maar God gooit het verhaal weer helemaal open, hij twijfelt nog: "Ik wil nederdalen om te zien of zij inderdaad gedaan hebben naar het geroep dat tot mij gekomen is, of niet: Ik wil het weten!" En tegen wie beweert dat God dat toch allang moet weten, Hij is toch immers alwetend, maken we lekker een lange neus. Om de almacht van God gaat het hier niet. Hier gaat het om iets anders. God gaat letterlijk poolshoogte nemen. "Want het geroep is tot mij gekomen". Wat of wie roept tot God? In de Bijbel is dat altijd onschuldig vergoten bloed of de stem van benadeelden, armen en onderdrukten. Bij God hebben slachtoffers een stem! Hier gaat het om Gods doorbrekende, opengooiende betrokkenheid. Waar slachtoffers zijn, is God betrokken. Daar is geroep niet tevergeefs. Dan komt hij eraan.

Zo komt God bij Abraham en dan staat er in uw vertalingen: "en Abraham bleef voor God staan". Maar dat is een latere correctie, eerst stond er wat anders: "En God bleef voor Abraham staan". Dat vonden latere schriftgeleerden niet eerbiedig genoeg en ze draaiden het om. Maar zo stond het er wel: God zelf neemt het initiatief. Hij blijft voor Abraham staan. Kom maar op, je hebt vast nog wat te zeggen, hier ben ik, ik luister. God moedigt Abraham aan zijn pleidooi voor te dragen. En die laat niet lang op zich wachten: "Als er nu 50 rechtvaardigen zijn, wilt u dan die stad ook verwoesten? Want dan scheert u allen over één kam. Dan is eigenlijk het lot van de rechtvaardige gelijk aan dat van de misdadiger. Kunt u niet vergeving schenken ter wille van die 50?"

Hier komt een Bijbels motief naar voren: de liefde van weinigen is in staat de hardheid van velen te breken. Er zijn maar 50 nodig en de hele stad is gered. En dan begint het onderhandelen. Zou God zijn genade niet de voorrang willen geven ook als er nog vijf aan ontbreken?. Als er maar vijfenveertig zijn? Of misschien veertig, of misschien dertig, of misschien twintig, of misschien tien? En steeds is het monotone antwoord hetzelfde. God zal de hele stad sparen als er maar 45, 40, 30, 20, of zelfs tien zijn. Met elke stap wordt de kracht van mensen die liefdevol handelen, die omzien naar hun naasten groter en groter. Voor het doorgaan van het leven zijn er maar tien liefdevolle, barmhartige mensen nodig.

Daar is de streep bereikt. Abraham houdt op en God houdt op. En uitleggers vragen zich af, waarom tien? Waarom niet nog om vijf vragen? Is het feit dat je tien mannen nodig hebt om een synagoge te stichten voldoende? Uiteindelijk zullen we de reden nooit weten waarom God en Abraham op tien uitkomen. Wel kunnen wij in het achterhoofd houden dat het Nieuwe Testament een veel radicaler antwoord geeft: daar is één rechtvaardige voldoende om schuld en hardheid van alle anderen te breken. Een rechtvaardige is genoeg voor het doorgaan van het leven – hier op aarde én in de eeuwigheid. Dat moeten wij altijd mee bedenken bij het lezen van het verhaal van het oordeel over de volken, ons evangelie vanochtend. Zeker, wij lezen van schapen en bokken, van een dubbel resultaat, van eeuwig straf en eeuwig leven. Maar enkele dagen nadat Jezus dit verhaal heeft verteld, is hij gestorven juist voor de bokken, juist voor degenen die niet om hebben gezien naar hun naasten, juist voor degenen die eigenlijk eeuwig straf verdienden, juist voor ons allemaal. Ik word dan, heel eerlijk gezegd, ook niet erg warm van dit verhaal uit Mattheüs 25. De gebeurtenissen van Goede Vrijdag en Pasen hebben juist deze dub-

bele uitgang van het laatste oordeel doorkruist. De ultieme liefde van deze ene rechtvaardige breekt de hardheid van zo'n voor de eeuwigheid geldig oordeel.

Ergens zullen zulke verhalen, vermoed ik, uitdrukkingen zijn van een bekend heimwee. Een heimwee naar een doorzichtige en ordelijke regeling van alle dingen. Dat misdadigers gestraft en rechtvaardigen beloond worden. Dat de verwarring van deze wereld, waar goed en kwaad zo ondoorzichtig door elkaar lopen, in de eeuwigheid netjes opgelost wordt.

In ons verhaal over het lot van Sodom en Gomorra gaat het om iets anders en eigenlijk ook om iets heel eenvoudigs: God laat zich ompraten, hij wil gevraagd zijn, hij wil zich inlaten met die sjacheraar van een Abraham. Hij zit er als het ware op te wachten om zijn liefde en zijn trouw de voorrang te geven boven wat wij almacht en gerechtigheid noemen. God is verrassender dan wij denken.

Net zo Abraham: Hij is niet alleen bezorgd om de rechtvaardigen die eventueel ook in Sodom en Gomorra om zullen komen. Nee, het gaat hem steeds om heel die steden! Hij vraagt God niet: "Denkt u er wel aan om de rechtvaardigen er op tijd voor de vernietiging uit te halen?" Maar wel: "Zult gij *de stad* ook vernietigen wanneer er maar 30,20 10 rechtvaardigen zijn?" Abraham pleit hier voor die hele misdadige kliek in Sodom. Hoe gedurfd om te zeggen: "Als er naast al die misdadigers maar een paar zijn die dienstbaar aan hun medemensen leven, kunt u dan niet de hele stad vergeven?" Tien redden een hele stad. Hier lijden niet zoals meestal de goeden met de slechten, maar omgekeerd, de slechten worden gedragen, in leven gehouden door de goeden. Verrassend hoe waardevol een minderheid voor een hele stad kan zijn!

Die tien rechtvaardigen uit Sodom, soms schrik ik daar wel van. Dan denk ik, zouden er bij ons tien gevonden worden, als het om ons overleven gaat? Natuurlijk voelen wij ons geen Sodomietjes of Gomorriaantjes. En toch zijn die inwoners van Sodom en Gomorra 's ochtends niet opgestaan met de gedachte: "Laten we vandaag eens iets lekker slechts doen..." Zij deden gewoon wat alle anderen ook deden. Zij pasten zich aan en deden dat waarvan iedereen zegt dat het normaal is. Meelopen met de menigte, het warme badgevoel van de groep. Maar wat draagt en inspireert ons als de hele groep, stad of maatschappij de verkeerde kant op gaat? Als het steeds normaler wordt om mensen uit te sluiten omdat zij van elders komen, anders eruit zien of een ander geloof aanhangen? Als de meesten de schouder ophalen wanneer duizenden in Warschau voor een wit en uitsluitend christelijk Europa demonstrenen en tot de christelijke God voor een holocaust onder moslims bidden? Als mensen dus die ene traditie, waar Abraham voor staat, uit elkaar willen scheuren? Wat inspireert ons als weinigen in opstand komen wanneer in Enschede de bouwgrond van een moskee d.m.v. een kruis en een geïmiteerd christelijk ritueel zogenaamd wordt "gewijd"? Wat draagt ons dan, als onze traditie wordt misbruikt om anderen te discrimineren en uit te sluiten, wat zet ons dan aan om op te komen voor onze traditie van genade en naastenliefde? Abraham geeft het antwoord: het gebed, de voorbede van anderen en de voorbede voor anderen. Zoals paus Franciscus het ooit zei: "Hoe werkt gebed? Nou, je bidt voor de hongerigen. En dan geef je ze te eten. Zó werkt gebed."

Die tien rechtvaardigen uit Sodom, soms vind ik dat hoopgevend. En hoop hebben wij vandaag nodig in de kerk. Je kunt geen gesprek aangaan en het gaat over leeg lopende kerken. Het geloof mag wel uitdijen, maar de kerk is out. Dan droom ik van een kleine kerk. Een huis, een woonkamer, een groep, een gemeenschap die durft te zoeken en ervoor op te komen, waar zij voor staan. Een gemeenschap die wel putten kan uit de tradities van het verleden, die nieuwsgierig blijft naar de woorden die haar toevertrouwd zijn, maar die verkramping aflegt en fantasie toelaat. Een gemeenschap van de lage drempels, van openheid en gastvrijheid omdat niets meer zomaar vanzelfsprekend is. Een gemeenschap die misschien heel anders over God spreekt dan in de taal van de vaders, maar verrassende, nieuwe woorden vindt die mensen bevrijden, laten leven en vrede doen ervaren. Een gemeenschap die als kleine minderheid het zoutende zout is, waar de stad, het land als geheel bij gebaat is.

Abraham de sjacheraar legt in ons verhaal het karakter van God bloot. Is Hij eerder een harde, rechtvaardige en almachtige rechter of een genadige, liefdevolle en vergevende God? De onderhandelingen van Abraham laten de weegschaal ver naar de kant van genade en liefde doorslaan.

Vooral in zijn vergevende genade, ja misschien alleen in zijn liefde is God almachtig. Het is onmogelijk, maar toch: laten wij proberen het hem na te doen.

Amen.